

De Kollebloem – De kracht van voedende landbouw

Leen Verwimp & Antoine De Paepe, De kracht van voedende landbouw, 2019, uitgegeven in eigen beheer.

Dit boek brengt het levensverhaal van een van de eerste bioboerderijen in Vlaanderen, zeg maar een van de pioniers van een betere wereld.

Het was begin jaren '80 toen Antoine biologisch wilde boeren. Enkele jaren later vervoegde Leen het verhaal. Ze hadden het geluk de kleine boerderij van zijn ouders te kunnen overnemen. Andere boeren keken meewarig toe. Toch vonden ze elders in Vlaanderen gelijkgezinden die ook hun autonomie in handen wilden nemen. Ze hielden levendige bijeenkomsten waarbij ze een soort bio-lastenboek ontwikkelden. Het werd de basis van het biogarantielabel. De afzet was een grote uitdaging. Met enkele Oost-Vlaamse boeren richtten ze een coöperatieve boerenwinkel op in Gent, De Warmoezenier. Het contact met klanten was belangrijk, ook zij maken deel uit van het verhaal.

Ondertussen hebben zoon Ruben, Manuel, Arne, Shari en Lotte De Kollebloem overgenomen, met Antoine en Leen in de buurt. Na vele gesprekken en vergaderingen, botsingen en wedergoedmakingen, vervelde het familiebedrijf tot een coöperatieve. De Kollebloem is nu een klantgerichte en klantgedragen dorpsboerderij. Het is een werk- en leefgemeenschap op biodynamische grondslag. Er wordt vertrokken vanuit het idee dat al wat er is er ook mag zijn, omdat alles een plaats inneemt in een samenhangend geheel dat de mens ver overstijgt.

Op de Kollebloem wordt elke medewerker gehoord, steekt elk van hen een stukje van zichzelf in het verhaal. Ieder geeft en neemt een eerlijk deel. Dit wederkerige

proces van economische uitwisseling (arbeid, producten, koop-, leen- en schenkgeld, allerlei vormen van ondersteuning) is een permanente vraag en zorg. Op de Kollebloem ontmoeten vele mensen elkaar: dromers, durvers, doeners, maar ook zorggasten, klanten en koks. Raymond was een van die zorggasten, na een zware verslavingsproblematiek. Hij herontdekte er zijn liefde voor de natuur en maakt nu deel uit van het verhaal. Dankzij hem ligt de tuin er altijd piekfijn bij. Een opgeruimde omgeving zorgt voor ruimte in het hoofd. De Kollebloem biedt hem structuur, een gevoel van warmte en duidelijke afspraken.

Het vrijkopen van de grond vormt een grote mijlpaal, want hoe kan het land in gemeenschap bebouwd worden als de grond niet van iedereen is? De grond wordt nu geleidelijk ondergebracht onder de Stichting Land in Zicht, een voorloper van De Landgenoten. Vrijgekochte grond laat nieuwe boeren starten zonder kapitaalcrachtig te moeten zijn of torenhoge schulden te moeten aangaan. Ze pachten de grond aan een redelijke prijs, met als voorwaarde dat die biologisch of biodynamisch wordt bewerkt. Vrijgekochte grond sluit aan bij de gemene gronden van weleer, waar ieder zijn vee mocht weiden. Mensen mogen de grond gebruiken zolang ze voedsel produceren voor de gemeenschap.

Een biodynamische boer neemt waar en stuurt bij waar nodig. Hij creëert de optimale omstandigheden waardoor de scheppende krachten uit de natuur in werking kunnen treden. Levenskracht in voeding begint bij de kwaliteit van het zaad en wordt verder beïnvloed door de manier waarop de boer de voedingsmiddelen cultiveert en begeleidt in hun ontwikkeling. Rijpe, verse en levendige ingrediënten zijn het eindpunt voor de boer en het startpunt voor de kok. De kok voegt warmte- en lichtkrachten toe. Zo

kan hij de levenskrachtige kwaliteiten verder veredelen.

Het boek volgt de seizoenen, zoals het leven dat ook doet. Het laat talrijke betrokkenen aan het woord, brengt kaders met achtergrondinformatie, bevat recepten en is mooi geïllustreerd. Het levensverhaal van deze boerderij is overigens niet ten einde. De opbrengst van dit boek gaat naar het vrijkopen van alle grond van de boerderij. Het is verkrijgbaar via <https://www.kollebloem.be/boek>.

Myriam Dumortier

Welke analyses na corona?

Paolo Giordano, In tijden van besmetting, Amsterdam, De Bezige Bij, 2020, 80p.

Zie ook: Slavoj Žižek, Pandemie. Hoe corona de wereld verandert, Amsterdam, JEA, 2020, 152p.

‘Ik ben bang dat ik ontdek dat de beschaving die ik ken een kaartenhuis is. Dat alles wordt uitgewist. Maar ik ben ook bang voor het tegenovergestelde: dat als de angst straks weg is, alles bij het oude is gebleven.’

Tot zover de aanhef van het corona-essay van Paolo Giordano, fysicus van opleiding en bekend om zijn meermaals bekroonde bestseller *De eenzaamheid van de priemgetallen*. In *tijden van besmetting* schreef hij toen in Italië de lockdown werd afgekondigd naar aanleiding van de covid-19-crisis, eerst in het zwaar geteisterde Lombardije, maar heel snel over heel het land.

We weten het intussen wel. Coronatijd is een politiek en wetenschappelijk breekpunt geworden, niet enkel in Italië, ook bij ons en over de hele wereld. In de precoronatijd was, volgens velen, het neoliberalisme en het ongebreidelde marktdenken stilaan op de terugweg. Tijdens de coronapandemie moesten staat en overheid met een overvloed aan maatregelen dringend tussenbeide komen en was de sociale zekerheid het redmiddel. Wat het na corona wordt — als dat er al snel mocht komen, zeker bij mogelijke heropflakking in het najaar — blijft voer voor virologen, wetenschappers en politici...

Ook Giordano stelt in zijn essay die vragen. In maart mocht hij plots niet naar een Europees congres in Zagreb, want gasten uit risicogebieden mochten er niet aan deelnemen. En daarop schreef hij begin april zijn indrukwekkende pamflet *In*